

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Den som inte syns finns inte

En undersökning av hur flerspråkigheten inkluderas och synliggörs i en
skolas språkliga landskap

Linda Nilsson

Språkvetenskapligt självständigt arbete, SSA 136 15 hp
Svenska som andraspråk
VT 2016
Handledare: Maria Löfdahl

Sammandrag

Syftet med uppsatsen är att kartlägga en svensk gymnasieskolas språkliga landskap för att därigenom få en tydligare bild av vilka språk, och i vilken omfattning, eleverna möter dessa där. Utifrån kartläggningen undersöks sedan vilka språkliga maktförhållanden som ryms i den språkliga diskursen. Kartläggningen har utförts utifrån ett fotomaterial i vilket alla befintliga texter i de utvalda lokalerna finns dokumenterade. För att komma åt syftet har teorier från det relativt nya forskningsfältet lingvistiska landskap använts. Resultatet av kartläggningen har även ställts i relation till skolans styrdokument och relevant forskning om flerspråkighet. Undersökningen tar således ett kvantitativt avstamp men är även kvalitativ inriktad. Resultatet visar att skolan till största del är enspråkig med svenska som majoritetsspråk. Det finns dock skillnader mellan skolans olika utrymmen. I de för alla skolans elever gemensamma utrymmena är alla befintliga texter förutom två på svenska. Här är svenskans ställning stark och har inte påverkats av den flerspråkiga elevgruppen och personalen är de som har tolkningsföreträde när det kommer till valet av språk. I byggnaden där Språkintröktionsseleverna nu har sina lektioner har det språkliga landskapet tidigare varit starkt präglad av svenskan men detta har i och med denna elevgrupps inträde börjat luckras upp både vad gäller texter producerade av skolans lärare och eleverna. Här syns tydliga försök till att inkludera flerspråkigheten i det språkliga landskapet och därigenom synliggöra dessa elevers närvaro. Trots detta finns det mer att arbeta med för att framöver skapa en större medvetenhet och därmed ännu bättre synliggöra det som forskningen och skolans styrdokument framhåller och kräver. Som hjälp i denna förändringsprocess skulle en språkpolicy behöva utarbetas.

Nyckelord: *flerspråkighet, språkliga landskap, skola, språkpolicy*

Innehållsförteckning

1.	Inledning	1
1.1.	Bakgrund.....	1
1.2.	Syfte och forskningsfrågor.....	2
2.	Lingvistiska landskap- ämnesområdets historik och framväxt	3
3.	Teoretisk bakgrund och tidigare forskning	5
3.1.	Flerspråkighet och kulturell mångfald i skolan.....	5
3.1.1.	Ett inkluderande förhållningssätt.....	5
3.1.2.	Translanguaging	6
3.1.3.	Språkpolicy.....	7
3.2.	Forskning inom lingvistiska landskap- begrepp och utgångspunkter	7
3.2.1.	Språkförekomst och språkkombinationer.....	8
3.2.2.	Top down och bottom up.....	8
3.2.3.	Part writing	8
3.2.4.	Flerspråkighetens synlighet.....	9
3.2.5.	Den visuella hierarkin	9
3.2.6.	Idiosynkrasi	10
3.2.7.	Avlagringar.....	11
3.3.	Egennamn- varumärkesnamn och personnamn	11
3.4.	Tidigare forskning.....	11
4.	Material och metod	12
4.1.	Material	12
4.2.	Metod	14
4.3.	Viktiga begrepp och avgränsningar	15
4.4.	Reliabilitet och validitet	16
4.5.	Beskrivning av den undersökta skolan.....	17
4.6.	Forskningsetiska överväganden	17
5.	Resultat.....	18
5.1.	Analys av materialet.....	18
5.2.	Antal texter och andel en-, två- eller flerspråkiga texter.....	18
5.3.	Språkförekomst	19

5.4.	Språkkombinationer	20
5.5.	Top down och bottom up	21
5.6.	Flerspråkighetens synlighet.....	23
5.7.	Part writing.....	23
5.8.	Visuell hierarki.....	25
5.9.	Idiosynkrasi.....	28
5.10.	Avlagringar	28
6.	Diskussion och slutsatser	29
7.	Förslag till vidare forskning	33
	Litteraturförteckning	35
Bilaga 1	38
Bilaga 2	39

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Hösten 2007 ingick jag i ett lärararbetslag som på SFI (Svenska för invandrare) tog emot drygt ett hundratal nya elever från olika delar av världen, alla med olika modersmål. Som förberedelse inför detta tog vi lärare i arbetslaget reda på vilka språk som var aktuella för individerna i elevgruppen. Därefter delade vi upp språken mellan oss lärare och övade in att säga ”Hej och välkommen till oss! Jag heter XX och jag är lärare”. Att det vi såg som en rolig introduktion betydde så mycket mer för eleverna förstod vi snart. De var imponerade över vår vilja att lära oss deras språk och hur vi tragglat in, ett i alla fall hyfsat, uttal. Men framförallt såg vi glädje och trygghet speglas i deras ögon över att mitt i allt det nya som skolans omgivning erbjöd kunna höra det bekanta, sitt modersmål.

Ovanstående händelse har jag senare fått förklarad och teoretiserad av bl. a Lilian Nygren-Junkin (2006), tidigare universitetslektor vid Göteborgs universitet.

Att modersmålet har en central betydelse för vår identitet är nog de flesta överens om. När jag som svensk i utlandet plötsligt hör mitt hemlands vilda tungomål talas i närheten lystrar jag till, ser mig omkring för att upptäcka talaren och upplever kanske att hjärtat klappar lite snabbare. Många känner säkert igen sig i det här. Innan man vet ordet av, har man gått fram till en total främling och hejat, presenterat sig och börjat prata som om man vore gamla vänner. Vi identifierar oss genom vårt gemensamma språk och vår svenska identitet lyser ur ögonen på oss. (Nygren-Junkin 2006)

Det faktum att mötet med modersmålet påverkar elever så positivt vill jag undersöka vidare i min uppsats. Det är dock inte det talade språket som kommer undersökas utan istället de skriftliga texter som finns uppsatta i skolmiljön. Att modersmålet är av stor

betydelse för elevernas identitet och självbild lyfts fram i skolans styrdokument. Läroplanen ställer också krav på att inkludering och att det mångkulturella ska synliggöras (Skolverket 2011). Enligt Cummins (2005:586) är skolor offentliga utrymmen där vi kan få information om och en förståelse av diskursen kring olika språks status och användning och genom att undersöka denna kan vi se i vilken utsträckning skolan lever upp till styrdokumentens uppställda krav.

Dessa utgångspunkter kommer jag koppla ihop med forskningsfältet som undersöker det som kallas lingvistiska landskap, eller språkliga landskap som jag väljer att benämna det. Detta forskningsfält är relativt nytt och några av de frågeställningar som forskare knuta till fältet studerar är hur vi påverkas av språken runt omkring oss och vad den språkliga diskursen betyder för oss människor. Det språkliga landskapet som studeras kan också säga något om området detta landskap är en del av.

1.2. Syfte och forskningsfrågor

Syftet med uppsatsen är att kartlägga en skolas språkliga landskap för att få en tydligare bild av vilka språk, och i vilken omfattning eleverna möter dessa, genom texter inne i och utanpå/utanför skolan för att se vilka språkliga maktförhållanden som ryms i den språkliga diskursen. Resultatet från undersökningen kommer slutligen diskuteras utifrån de av skolans styrdokument och annan relevant forskning som berör flerspråkighetens roll i skolan. Frågeställningarna som ligger till grund för undersökningen är följande:

- Vilka språk förekommer i skolans språkliga landskap och i vilken omfattning förekommer de?
- Hur ser flerspråkighetens ställning ut i skolans språkliga landskap och förekommer det någon skillnad mellan olika delar på skolan?
- Finns det, med avseende på flerspråkighet och språkval, några skillnader mellan offentliga och privata texter?
- Kan den språkliga diskursen säga något om vilka maktförhållanden som råder på skolan?

- Hur förhåller sig skolans språkliga landskap till styrdokument och forskning som berör flerspråkighet i skolan?

2. Lingvistiska landskap- ämnesområdets historik och framväxt

Forskningen kring lingvistiska landskap är ett relativt ungt område och ses som en gren inom sociolingvistiken (Backhaus 2007:3). Sociolingvistiken är ett stort ämnesområde med den gemensamma synen på språket som ett socialt fenomen som varken kan beskrivas eller förstås utan att kopplas till hur det används som kommunikationsmedel i ett sammanhang (Lagerholm 2005:64–65). Sociolingvistiken har tidigare studerat i första hand muntligt språk men med detta nya fält, språkliga landskap, undersöks även språk i skrift (Syrjälä 2012:1).

Den första kända forskningen inom området härrör från 1960- och 1970-talen (Backhaus 2007:2). Men det var först i slutet av 1990-talet när de kanadensiska språkforskarna Landry och Bourhis (1997) började använda begreppet *linguistic landscape* och även definierade det (se nedan) som forskningen kom igång på riktigt (Syrjälä 2012:1,11).

The language of public road signs, advertising billboards, street names, place names, commercial shop signs, and public signs on government buildings combines to form the linguistic landscape of a given territory, region, or urban agglomeration. (Landry & Bourhis 1997:25)

Begreppet *linguistic landscape* är frekvent använt i de texter som ligger som underlag för denna studie men det har också blivit ifrågasatt och alternativa benämningar har presenterats. En alternativ benämning är *semiotic landscape* vilken utgår från det faktum att landskapet förutom av skrift också skapas av visuella bilder, ickeverbal kommunikation och arkitektur (Jaworski & Thurlow 2010).

Järlehed (2011:4-7) redogör för flera orsaker som bidragit till fältets framväxt och som nämnts i olika studier. Förutom skapandet av begreppet (se ovan Landry & Bouhris 1997:25) spelar den snabba utvecklingen av, och tillgången till, billiga digitalkameror som är enkla att använda en viktig roll (Gorter 2006:2). Samhällets förändring mot att bli mer flerspråkigt och kulturellt heterogent på grund av ökad rörlighet av bland annat människor, varor och bilder nämns också som en bidragande faktor (Appadurai 1996; Rojek & Urry 1997).

Den tidigare forskningen har tittat på framförallt två- och flerspråkiga miljöer men också traditionellt enspråkiga miljöer/områden som globaliserats och därmed påverkats av andra språk, oftast engelskan, och därigenom förändrats. Fältet har studerats utifrån bland annat språkpolitik, flerspråkighet och globalisering inom olika sociolingvistiska sammanhang (Syrälä 2012:12). Utifrån studier av språkliga landskap kan man få syn på bland annat attityder, maktförhållande och sociala strukturer som eventuellt förekommer inom och mellan olika språk i situationen där det språkliga uttrycket tillkommit (Backhaus 2007:10).

Forskningen inom området har under åren använt sig av både kvantitativ och kvalitativ metod i sina studier (Backhaus 2007:60f.). I de kvalitativa studierna undersöks språket genom observationer av hur det används på skyltar och jämförs och analyseras sedan i förhållande till t ex rådande språkpolitik och kontaktlingvistiska problem. Det andra spåret är mer kvantitativt inriktat med syfte att ge en detaljerad och representativ bild av språket i det undersökta området utifrån en exakt korpus (Backhaus 2007:60f.).

Studiet av lingvistiska landskap har blivit alltmer etablerat och genomgått en utveckling men är ännu inte en självständig gren av (socio)lingvistiken. För detta krävs mer arbete med att ta fram egna metoder och teorier (Syrälä 2012:2).

3. Teoretisk bakgrund och tidigare forskning

3.1. Flerspråkighet och kulturell mångfald i skolan

Sverige står inför det faktum att alltfler elever med utländsk bakgrund¹ kommer till skolorna. I gymnasieskolan är siffran, läsåret 2015/16, 27 % (Skolverket 2016a).

Forskningen inom ämnesområdet har gjort avtryck i den svenska skolans styrdokument. I läroplanen för gymnasieskolan, Gy 11, (Skolverket 2011) uttrycks vikten av att ställa höga krav på att förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Skolan är en arena med både ansvar och möjligheter att stärka denna förmåga.

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Skolan är en social och kulturell mötesplats, som har både en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som verkar där (Skolverket 2011:5).

3.1.1. *Ett inkluderande förhållningssätt*

I Skolverkets dokument *Framgångsfaktorer i undervisning av nyanlända elever* (Skolverket 2016b) återkommer förhållningssättet att se flerspråkighet och mångfald som en tillgång. Även vikten av ett inkluderande förhållningssätt lyfts fram.

Inkluderande förhållningssätt för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska handlar om att flerspråkighet och mångfald ses som en tillgång och att utbildningen utgår från elevens delaktighet, såväl socialt som pedagogiskt. (Skolverket 2016b:3)

¹ Med utländsk bakgrund menas här, i enlighet med Skolverket och SCB löpande statistik, att eleven är född utomlands eller är född i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands. (<http://skolverket.se/om-skolverket/press/pressmeddelanden/2016/pressmeddelanden-2016-1.244816/stora-insatser-behovs-for-nyanlanda-elever-1.247524>)

För att i undersökningen komma åt och synliggöra ett eventuellt maktförhållande i skolans språkliga diskurs kommer Jørgensen & Phillips (2000) definition och teori fungera som redskap. Begreppet diskurs definieras här som att det finns ett bestämt sätt att tala om och förstå samt beskriva och förhålla sig till världen och omgivningen (Jørgensen & Phillips, 2000:7). Inom diskursen skapas en begränsning av vad vi talar om, hur vi talar och vem som talar till vem. Detta styr både våra tankar och handlingar. Trots att diskurserna är konstruerade och ständigt förändras genom sociala processer uppfattas de ofta som låsta (Jørgensen & Phillips, 2000:12). Utifrån diskursen och dessa sociala processer styrs vem som exkluderas och vem som inkluderas och detta skapar ett maktförhållande mellan människor. (Jørgensen & Phillips, 2000:10).

Att det förekommer att skolan nedvärderar elevernas kulturella, språkliga och personliga identitet och att inkluderingen inte alltid fungerar i verkligheten visar forskning på olika håll. Haglund (2005) har undersökt hur samhällets diskurser bland utländska ungdomar i en svensk, invandrartät förortsskola uttrycks. Haglund lyfter fram exempel på stereotypa och diskriminerande budskap i förhållande till deras språk och kultur. Detta menar hon är ett led i den svenska traditionen av enspråkighet och enhetlig kultur för att på så vis befästa samhällets dominerande värden. Slutsatsen Haglund drar, är att medvetenheten och kunskapen bland lärare om bland annat flerspråkighet och sociokulturella förhållande för att tillägna sig ett andraspråk måste ökas (2005).

Beroende på om skolans personal väljer att stötta flerspråkigheten eller utgå från majoritetsspråket som innehar en maktposition i samhället blir konsekvensen att eleven antingen motiveras eller upplever språksituationen som komplexfull (Cummins 2000:39–40).

3.1.2. *Translanguaging*

Ett begrepp och tillika ett förhållningssätt som förespråkas inom forskningen om andraspråksundervisningen är *translanguaging*. En definition av detta begrepp är

...the use of one's idiolect or linguistic repertoire without regard for the socially and politically defined boundaries of named languages. (Otheguy, Garcia, Reid 2015:281)

Flerspråkighet ska utifrån detta ses som en norm och det är av vikt att nya språk integreras i den redan befintliga repertoaren. Detta synsätt ser till tillgångarna det innebär att kunna flera språk och inte bristerna av att inte kunna ett enda fullt ut. Samtidigt ses en persons språk som delar av en och samma helhet och inte som autonoma system som verkar skilda från varandra (Otheguy, Garcia, Reid 2015).

3.1.3. Språkpolicy

Brown (2012) menar att i de skolor där tvåspråkighet ses som ett mål erbjuder också lärarna en miljö med text på flera språk i klassrummet. Om eleverna får vara delaktiga i skapandet av dessa texter på sitt modersmål stöttas deras tvåspråkighet ytterligare av skolan (Brown 2012:291).

Cummins (2001) menar att eftersom det sker en ökning av andraspråkelever på skolorna finns det ett behov av en språkpolicy på skolorna för att skapa en förändringsprocess för att mer effektivt hjälpa dessa elever. Skolorna måste förändras och anpassas till de nya demografiska och sociala förhållandena. Om en språkpolicy kring hur språk och social mångfald ska bemötas och stöttas inte finns kommer det fortsätta vara så att det enbart är lärarna i svenska som andraspråk som anses ansvariga för dessa elever (2001:4).

3.2. Forskning inom lingvistiska landskap- begrepp och utgångspunkter

Backhaus (2007) pekar på nio olika egenskaper i det lingvistiska landskapet som kan analyseras: språkförekomst (*languages contained*), språkkombinationer (*combinations*), offentliga och privata skyltar (*top down* och *bottom up*), geografisk spridning (*geographic distribution*), visuell hierarki (*code preference*), översättningar

av hela eller delar av texten på skylten (*part writing*), flerspråkighetens synlighet (*visibility*), idiosynkrasi (*idiosyncrasies*) och slutligen avlagringar (*layering*) (Backhaus 2007:65, de svenska översättningarna utifrån Syrjäla 2012:13). Ovanstående egenskaper kommer att fungera som analysverktyg i resultatdelen.

3.2.1. Språkförekomst och språkkombinationer

Att titta på vilka språk som förekommer i texterna, språkförekomst, och även språkkombinationer, har varit en utgångspunkt i tidigare forskning. Som nämnts tidigare i uppsatsen är målet med forskningen, bortanför dessa nio egenskaper, att analysera och att få syn på ett mönster bakom valet av språk. Det som synliggörs genom denna analys kan säga något mer om diskursen där skylten tagits fram och satts upp vilket kan handla om attityder, maktförhållande eller sociala strukturer.

3.2.2. Top down och bottom up

I princip alla verksamma forskare inom forskningsområdet kategoriserar skyltarna utifrån olika flöden definierade utifrån avsändare och mottagare (Gorter 2006:3). Den mest grundläggande indelningen av skyltar utifrån avsändare är mellan *officiella* och *icke-officiella skyltar* (Backhaus 2007:80). Ytterligare en kategorisering är den som Ben Rafael et al (2004, 2006) gör mellan *top down* och *bottom up*. Till *top down* räknas offentliga skyltar som är utformade och uppsatta officiellt av myndigheter av olika slag och vars utformning ibland kan påverkas av en lokal eller central tanke om språkval. Till *bottom up* räknas texter som är utformade och uppsatta mer privat och också individuellt av personer som har en större självständighet i utformning och språkval (Ben-Rafael et al 2006; Gorter 2006). Med tanke på dessa skillnader är det viktigt att forskare i varje undersökning tydligt redogör hur den aktuella definitionen och indelningen ser ut.

3.2.3. Part writing

En vidareutveckling av studiet av språkförekomst och språkkombinationer (se 4.1.1) har varit att också studera hur flerspråkigheten tar sig uttryck, så kallad *part writing*.

Backhaus (2007) har delat in efter enspråkiga skyltar, *monophonic signs* (2007:100), skyltar som är helt översatta, *homophonic signs* (2007: 91 f.) och skyltar där delar av texten är översatt, *mixed signs* (2007:93ff). Backhaus nämner även *polyphonic signs*, vilket innebär att det står olika saker på olika språk. I dessa fall får språken delvis olika funktion (2007:97).

3.2.4. Flerspråkighetens synlighet

Flerspråkighetens synlighet, *visibility*, förekommer på två olika sätt. Antingen används flera språk på samma skylt eller så används olika, enspråkiga skyltar för varje språk (Backhaus 2007:110). Reh (2004:5-7), som ligger till grund för Backhaus (2007) forskning, skiljer dessa två alternativ genom att benämna den första som synlig flerspråkighet (*visible*) och den andra som dold flerspråkighet (*covert*).

3.2.5. Den visuella hierarkin

Den visuella hierarkin, *code preference*, undersöks för att se vilken relation språken har till varandra (Backhaus 2007:116). Denna relation visas till exempel genom vilken ordning språken kommer, vilket språk som kommer först och storlek på texten (Kress & van Leeuwen 2006). Kress & van Leeuwen (2006) utvecklar sina tankar om en texts komposition genom att använda tre samarbetande principer, *information value*, *salience* och *framing*. I detta sammanhang räknas förutom texten även eventuella bilder in.

Med *information value* avses placeringen av olika delar i kompositionen i så kallade zoner utifrån sitt informationsvärde. Kress och van Leeuwen (2006) tar upp tre olika kompositionsstrukturer. Den första strukturen är horisontell. Till vänster i kompositionen placeras det som läsaren redan förväntas veta, *the given*, och till höger placeras det nya i sammanhanget, *the new*. I de båda zonerna kan antingen text eller bild placeras. Detta är kulturbundet och de förtydligar därför att i de kulturer där texten skrivs från höger till vänster placeras *the given* till höger och *the new* till vänster i bilden (Kress & van Leeuwen 2006:179–185). Den andra strukturen är vertikal och utgår från begreppen *ideal* och *real*. I den övre zonen i kompositionen, *ideal*, placeras

det som kan sägas vara det idealiserade och i den undre delen, real, placeras mer specifik information av det ”jordnära” slaget. I en kommersiell annons kan produkten till exempel presenteras på ett emotionellt och löftesrikt sätt i den övre delen medan den i den nedre delen presenteras med fakta och bild. Om en text placeras högst upp och en bild nedanför denna spelar bilden ideologiskt sett en underordnad roll i förhållande till texten. Detta gäller även omvänt. I jämförelse med den horisontella strukturen, som kan sägas innehålla någon slags rörelse framåt, kan den vertikala strukturen istället sägas visa på någon form av motsatsförhållande (Kress & van Leeuwen 2006:186–187). Den sista strukturen går ut på att det innehåll som bedöms ha högst informationsvärde centreras och det andra placeras runt omkring. Dessa zoner benämns *center* och *margin*. I västvärlden är denna komposition väldigt ovanlig idag men i delar av Asien spelar den en mer betydande roll (Kress & van Leeuwen 2006:194–195). Alla dessa tre nämnda struktur finns runt om i världen även om användandet av dem och placeringen av det högsta informationsvärdet varierar utifrån aktuell kultur. En kulturs synsätt i denna fråga är ofta homogent med andra av kulturens system såsom religion och filosofi (2006:192).

Den andra principen är *saliency* och den handlar om hur olika delar i kompositionen framhävs genom till exempel färgval, kontrast, relativ storlek med mera (Kress & van Leeuwen 2006:177).

Framing, slutligen, handlar om frånvaro eller närvaro av inramning av något slag som binder ihop de olika delarna i kompositionen (Kress & van Leeuwen 2006:177).

3.2.6. *Idiosynkrasi*

Idiosynkrasi handlar om språkfel eller felskrivningar i översättningar men Backhaus (2007:116–130) menar att det inte alltid handlar om direkta fel utan istället, som Syrjälä (2012:48) formulerar det, om ”missar”. Det handlar alltså om att översättningarna i texter av flerspråkig karaktär inte fullständigt överensstämmer med varandra (Backhaus 2007:116–130).

3.2.7. Avlagringar

Avlagringar, layering, är den sista egenskapen i det språkliga landskapet och behandlar skillnader som kan förekomma mellan nyare och äldre texter (Backhaus 2007:130–140). För att kunna säga något fullständigt om detta krävs enligt Syrjäla (2012:48) att det finns tillgång till material från olika tidpunkter.

3.3. Egennamn- varumärkesnamn och personnamn

Inom forskningen kring lingvistiska landskap undersöks ofta flerspråkighetens närvaro och synlighet. Edelman (2009) menar att

Proper names contribute greatly to the multilingual appearance of the linguistic landscape (Edelman 2009: 151).

Men namn av olika slag kan betraktas på olika sätt. Personnamn kan som kategori betraktas som neutrala, vilket till exempel Sjöblom (2009) gör. De kan också ibland föras antingen till ett specifikt språk eller till en större språkgemenskap. För att tydliggöra problematiken kring detta diskuterar Edelman (2009:145) namnet Nike som förekommer som varumärke inom sportkonfektion. Diskussionen handlar om huruvida namnet Nike borde uppfattas som engelskt, grekiskt eller som en del av den språkliga kontexten (Edelman 2009:145). Edelman (2009:152) menar att namn är kontextberoende.

3.4. Tidigare forskning

Tidigare forskare i olika delar av världen har haft olika syfte och utgångspunkter i sina undersökningar inom fältet språkliga landskap. I detta avsnitt redovisas några av de undersökningar som på något sätt inspirerat eller varit till hjälp i arbetet med denna.

Den tidigare studie som framför andra gett inspiration till föreliggande uppsats om att använda skolans språkliga landskap som utgångspunkt är den kanadensiska som beskrivs i artikeln *Signgeist: promoting bilingualism through the linguistic landscape of school signage* som utfördes av Roswita Dressler (2015). Dresslers syfte var att se

i vilken grad det språkliga landskapet på en grundskola med tvåspråkig profil (tyska/engelska) påverkas av skolans profilmål, hur de båda språken förhåller sig till varandra och hur de synliggörs. Slutsatsen blev att det är lärarna som svarar för att tvåspråkigheten synliggörs men enbart inom den del av skolan som är tvåspråkigt profilerad. När samma lärare ansvarar för skyltningen i andra delar av skolan är det bara engelskan, med några få undantag, som är synlig.

Francis M. Hults (2009) undersökning är intressant eftersom den belyser svenska förhållanden. Han har undersökt två olika shoppinggator i Malmö för att få en bild av flerspråkigheten.

Väinö Syrjälä kartlägger i sin pro gradu avhandling, *Två lingvistiska landskap i Norden: om språk i Helsingfors Metro och Oslos T-bane* (Syrjälä 2012) olika språks förekomst och omfattning, ställning och språkliga skillnader mellan offentliga och kommersiella skyltar. Detta jämförs med globalisering, språklagar och den språkpolicy som finns i de respektive städerna. Avhandlingen lyfter upp ämnet i ett nordiskt sammanhang och är därför intressant. Syrjäläs metodiska arbete speglas tydligt även i min uppsats när resultatet av undersökningen redovisas.

Åse Mette Johansen och Tove Bull står bakom en annan undersökning i nordiskt sammanhang som också utgår från skolmiljö. I *Språkpolitikk og (u)synleggjering i det semiotiske landskapet på Universitetet i Tromsø* (2012) studeras det semiotiska landskapet på Universitetet i Tromsø och på universitetssjukhuset i Nord-Norge genom att titta på fotomaterial i ljuset av aktuella språklagar och andra officiella överenskommelser om språkbruket i området.

4. Material och metod

4.1. Material

Primärmaterialet som analyseras är alla de texter som fanns inuti och utanpå de aktuella skolbyggnaderna som fungerar som språkliga rum i undersökningen. Dessa texter fotograferades den 23-24 mars 2016 i anslutning till skoldagens slut. Att det språkliga landskapet är föränderligt över tid får inte bortses ifrån och därför gäller

resultatet enbart för de två dagar då materialet samlades in men visar med stor sannolikhet på ett återkommande mönster.

Texterna som fotograferades för undersökningen förekom i två olika byggnader. I den ena byggnaden har Språkintruktionsgrupperna sina lektioner i Svenska som andraspråk och där rör sig inte så många svenska elever. I den andra byggnaden finns matsalen, med tillhörande huvudentré och kapprum, dit Språkintruktions- elever går tillsammans med skolans övriga elever varje dag.

Alla förekommande texter i de på skolan utvalda områdena är fotograferade. Skyltar med enbart piktogram² eller andra bilder har inte tagits med i redovisningen av resultatet. Denna begränsning har gjorts för att hålla uppsatsen inom rätt omfång men kan givetvis vara intressant för kommande undersökningar. I de fall där text och bild fungerar tillsammans i en komposition analyseras dessa i förhållande till varandra. Skrift på kläder har uteslutits i undersökningen men text på digitala skärmar har tagits med.

Som sekundärmaterial fungerar skolans styrdokument, i första hand läroplanen för gymnasiet (Skolverket 2011), samt forskning av bland annat Jim Cummins som dels belyser vikten av att göra flerspråkigheten synlig för eleverna för att på så sätt stärka deras identitet och självbild och dels påtalar vinsterna med att låta eleverna utnyttja sin flerspråkighet i inlärningssituationer. Ett viktigt verktyg är också den diskursteori som Jørgensen & Phillips (2000) presenterat. Resultatet från analysen av skolans språkliga landskap diskuteras i förhållande till detta material.

För att få information om skolan och eventuella förändringar i det språkliga landskapet har en lärare fungerat som informant.

2 Piktogram: *bildtecken, särskilt sådant som används i piktografisk skrift. Piktogrammet kan ursprungligen ha avsetts som en avbildning av det betecknade föremålet eller begreppet. Men i de flesta skriftsystem blev piktogrammen med tiden allt mer stiliserade, samtidigt som de tenderade att knytas till vissa bestämda ord. (...) Vissa konventionella tecken på skyltar o. dyl. kan också betraktas som piktogram, t.ex. den överkorsade cigarettens i tecknet för "rökning förbjuden".* (NE)

4.2. Metod

Det första steget i undersökningen var att fotografera alla förekommande texter. Därefter sorterades bilderna utifrån vilken byggnad texterna förkom i och samlades i två olika word-dokument. Sedan analyserades alla texter var för sig utifrån Backhaus (2007) nio olika egenskaper som var aktuella i undersökningen. När analysen var klar sammanställdes allt i en excel-fil för att på så sätt underlätta arbetet med de olika uträkningarna för den kvantitativa undersökningen. Genom att titta på materialet kvantitativt och systematiskt gavs möjligheten att utgå från ett större material och på så vis få ett bredare perspektiv. Utifrån denna första metodiska genomgång utkristalliserades mindre enheter i materialet som sedan kunde beskrivas mer ingående utifrån kvalitativ metod (Lagerholm 2005:29).

Resultatet av den kvantitativa undersökningen ställdes därefter även i förhållande till teorier och forskning som rör flerspråkighet i skolan och metoden blev på så sätt även kvalitativ här. Resultatet av den kvantitativa undersökningen redovisas i tabellform.

För information om skolan fungerade en lärare, som har arbetat i undervisningsbyggnaden tidigare läsår. Denna intervjuades och fungerade därmed som informant. Att hon tidigare arbetat i lokalerna som undersöktes var viktigt eftersom hon då med stor sannolikhet besitter den kunskap som jag var ute efter. Under intervjun utgicks från formulerade frågor (se Bilaga 1) men det fanns också möjlighet att ställa följdfrågor. Frågorna mailades till informanten dagen innan så att viss förberedelse kunde göras vid behov. Läraren fick också se bildmaterialet av de fotograferade texterna för att kunna hjälpa till med att identifiera vilka som tillkommit innan Språkintröduktion flyttade in i byggnaden.

I de fall då flerspråkig text behövde språkbestämmas och/eller översättas för att kunna användas i undersökningen tog jag hjälp av modersmåls lärare samt andraspråkstalare med goda kunskaper i både svenska och sitt modersmål. Goda kunskaper i svenska innebar i detta sammanhang att personen har som lägst godkänt betyg i gymnasieskolans kurs Svenska som andraspråk B/Svenska som andraspråk 3.

4.3. Viktiga begrepp och avgränsningar

I litteraturen om svenska förhållande (Järlehed 2011) som jag har tagit del av inför arbetet med uppsatsen används ett svenskt begrepp, språkliga landskap. Jag använder mig således också av den svenska benämningen. Trots denna benämning kommer jag göra några kvalitativa nedslag och titta på hur bilder framställs tillsammans med text (Se kap 2 Jaworski & Thurlow 2010).

Eftersom det ännu inte finns så mycket skrivet inom området språkliga landskap har det delvis varit svårt att bestämma hur ämnesspecifika begrepp ska användas eftersom det emellanåt saknas svenska översättningar. I den mån Syrjäla (2012) har introducerat begrepp på svenska har jag använt mig av dem. I annat fall har jag använt de engelska orden och gett en förklaring på svenska i samband med att ordet använts. Detta gäller framför allt när Kress & van Leeuwens (2006) teorier om text och bild i kompositioner används.

Enligt Backhaus (2007), som väljer att använda begreppet skylt, kan man välja mellan att låta varje fysisk skylt definieras som en separat skylt eller att se skyltar som en semantisk helhet. I denna undersökning kommer begreppet text att användas eftersom skylt känns lite missvisande i skolmiljö då det kommer till elevtexter. Varje avgränsad komposition med text, eller text och bild, ses här som ett eget textobjekt. I de fall då flera texter sitter på samma föremål räknas dessa som flera texter.

I undersökningen kommer top down-perspektivet innefatta de texter som är tillkomna och uppsatta av skolpersonal och de kommer då representera hur skolan förhåller sig till majoritetsspråket och de riktlinjer som omnämns i skolans styrdokument. Bottom up-perspektivet kommer innefatta de elevtexter som förekommer på skolan. Den språkliga diskursen som framträder kan i koppling till vilka språkval som görs säga något om maktförhållandena på skolan.

Alla eventuella namn, varumärken och personnamn, analyseras utifrån sitt ursprungsspråk då de står självständigt i den aktuella texten och som en del av den omgivande kontexten då de förekommer i ett sammanhang (Se avsnitt 3.3).

Eftersom undersökningen inledningsvis tar ett kvantitativt avstamp använder jag begreppet *tvåspråkig* när det handlar om två språk och *flerspråkig* i de fall det handlar om fler. I den avslutande diskussionen av resultatet kommer begreppet flerspråkighet

att innefatta både två- och flerspråkighet för att bättre överensstämna med de tankar som finns inom bland annat forskningen kring translanguaging och som vill komma bort från tanken att språk är något kvantitativt.

4.4. Reliabilitet och validitet

Undersökningens reliabilitet, det vill säga tillförlitlighet (Lagerholm 2005: 28), anser jag vara hög men som redan påpekats är det språkliga landskapet inte statiskt utan befinner sig i konstant förändring. Lärare, elever eller annan personal var inte medvetna om fotograferingen innan den gjordes, detta för att säkerställa att de texter som fanns i lokalerna var sådana som hade funnits där i vilket fall som helst. Det givna bildmaterial som ligger till grund för undersökningen har noggrant räknats i den kvantitativa delen. Denna beräkning blir densamma oavsett vem som räknar förutsatt att samma indelningar utifrån de kriterier som satts upp följs och att begreppen operationaliseras på samma sätt. För att visa hur jag i detta arbete ser på och tolkar viktiga begrepp har förklaringar och definitioner infogats i samband med att begreppen nämns (se även avsnitt 4.3). Dessa har också diskuterats och problematiserats utifrån hur de använts av andra forskare. Detta är speciellt viktigt i en undersökning som denna med kopplingar till ett forskningsfält, i det här fallet lingvistiska landskap, som inte är en självständig gren av (socio)lingvistik, som inte har egna utarbetade metoder och teorier (Syrjälä 2012).

För att göra den kvalitativa delen mer transparent har på flera ställen bilder infogats för att läsaren ska kunna se vad analysen i resultatet grundar sig på. Av samma anledning citeras även relevanta forskare och viktiga delar i skolans styrdokument i uppsatsen.

För att få en hög validitet, det vill säga att det som påstås undersökas verkligen undersöks (Lagerholm 2005:27), har både kvantitativ och kvalitativ metod använts för att kunna mäta det som formulerats i uppsatsens syfte och frågeställningar.

4.5. Beskrivning av den undersökta skolan

Skolan, på vilken undersökningen utförts, är en gymnasieskola i en kranskommun till en större svensk stad. Antalet elever på skolan uppgår till drygt 1700 och en övervägande del av dessa har svensk bakgrund och svenska som modersmål. Så har det också sett ut under de dryga 20 år skolan funnits. På de nationella programmen går i klasserna enstaka elever med annan kulturell och språklig bakgrund än den svenska. De senaste åren har Introduktionsprogrammets inriktning Språkintröduktion byggts ut på grund av att det skett en stor ökning av flyktingar till kommunen. Innevarande läsår, 2015/2016, har hittills tre nya klasser startats upp inom Språkintröduktion vilket innefattar ungefär 45 nya elever med andraspråksbakgrund. Språken som är aktuella för dessa elever är arabiska, kurdiska (kurmanji, badini och sorani), dari, persiska och somaliska. Bland personalen finns två personer, en lärare och en elevassistent, med flerspråkig bakgrund. På skolan finns ingen uttalad språkpolicy som är känd av personalen.

I denna byggnad håller Språkintröduktion på att byggas upp och så sent som förra läsåret fanns här bara enstaka andraspråks elever. Detta urval har gjorts för att om möjligt kunna se om flerspråkigheten är synlig även utanför dessa elevers undervisningslokaler.

4.6. Forskningsetiska överväganden

Syftet med uppsatsen är att belysa det språkliga landskapet på en skola och därför är det inte intressant i sammanhanget att nämna vilken skola det handlar om. Skolan benämns i uppsatsen således inte vid namn och inga miljöbilder visas. I de fall där namn på elever återges i resultatet är dessa anonymiserade på sådant sätt att de inte röjer elevens identitet. På samma sätt publiceras inga bilder med elever på. I uppsatsen förekommer två fotografier på elevarbeten. Med hjälp av namnen har dessa elever identifierats och sökts upp och dessa har gett sitt godkännande till att bilderna publiceras. Detsamma gäller de texter producerade och uppsatta av lärarna på skolan i undervisningssyfte.

5. Resultat

5.1. Analys av materialet

I detta avsnitt redovisas och analyseras det språkliga landskapet på skolan som undersökts. Redovisningen följer i stora drag den ordning och de kriterier Syrjäla (2012) använde sig utav i sin undersökning *Två lingvistiska landskap i Norden: om språk i Helsingfors Metro och Oslos T-bane* (2012) som i sin tur bygger på Backhaus undersökning *Linguistic landscapes: a comparative Study of Urban Multilingualism in Tokyo* (2007). Presentationen är, efter redovisningen av antalet texter och andel en- två eller flerspråkiga texter, indelad i åtta olika delar utifrån språkförekomst, språkkombinationer, top-down och bottom-up, flerspråkighetens synlighet, part writing, visuell hierarki, idiosynkrasi och avlagringar. Totalt har 185 texter fotograferats och dokumenterats och analyserats utifrån ovanstående kriterier och de utgör således primärmaterialet för analysen. Inledningsvis presenteras resultatet av undersökningen i två övergripande tabeller. Övriga tabeller hittas i Bilaga 2.

5.2. Antal texter och andel en-, två- eller flerspråkiga texter

I tabell 1 presenteras antalet texter i de två byggnaderna både separat utifrån var de förekommer, geografisk distribution, och tillsammans. Texterna har även delats in efter om de är enspråkiga eller flerspråkiga.

Tabell 1. Antalet texter på skolan samt andel enspråkiga resp. två- eller flerspråkiga

Byggnad	Antal texter	Enspråkiga	Tvåspråkiga	Flerspråkiga
Undervisningsbyggnad	117 st	98 st	16 st	3 st
Matsal med tillhörande kapprum och entré	68 st	67 st	1 st	0 st
Sammanlagt	185 st	165 st	17 st	3 st

Förekomsten av antalet undersökta texter inom de två olika byggnaderna är ojämn. I undervisningsbyggnaden förekommer nästan dubbelt så många texter som i matsalen, och utrymmena i anslutning till denna, som undersökts. Av de sammanlagt 185 texterna är så många som 165 stycken enspråkiga. Enbart 17 stycken är tvåspråkiga och 3 stycken flerspråkiga.

I undervisningsbyggnaden, där eleverna befinner sig största delen av skoltiden, finns betydligt fler texter som är framförallt tvåspråkiga, 17 st, men också flerspråkiga 3 st. I utrymmena i och omkring matsalen finns bara en enda text som är tvåspråkig och inte någon flerspråkig.

Oavsett om man tittar på resultatet separat för varje byggnad eller sammanslaget visar resultatet tydligt att det är enspråkiga texter som dominerar i denna skolans språkliga landskap. Att skolan länge varit språkligt och kulturellt homogen i sin elevsammansättning är säkert en förklaring till detta.

5.3. Språkförekomst

I tabell 2 redovisas vilka språk som förekommer på de undersökta texterna i de båda undersökta byggnaderna.

Tabell 2. Förekomster av olika språk på såväl enspråkiga, två- och flerspråkiga texter

	svenska	engelska	arabiska	dari	persiska	kurdiska	somaliska
Undervisningsbyggnad	106 st	13 st	5 st	8 st	2 st	5 st	2 st
Matsal med tillhörande kapprum och entré	67 st	2 st					
Sammanlagt	173 st	15 st	5 st	8 st	2 st	5 st	2 st

I undersökningen förekommer texter på förutom svenska även på engelska, arabiska, dari, kurdiska och somaliska. Störst språklig variation förekommer i undervisningsbyggnaden där alla 7 språk, som förekommer i bildmaterialet som ligger till grund för undersökningen, kan hittas. Resultatet visar ändå tydligt att det dominerande språket i denna byggnad är svenskan med 106 texter. Därefter kommer engelskan med 13 texter, dari med 8 texter, arabiska och kurdiska med vardera 5 texter och slutligen persiska och somaliska med vardera 2 texter. Nämnas bör att alla de språk som finns representerade bland eleverna på Språkintröduktion förekommer i byggnaden.

I matsalen med angränsande utrymme förekommer enbart texter på svenska och engelska. Svenskan dominerar även här med 67 texter av sammanlagt 69 st. Engelska förekommer således i två texter.

5.4. Språkkombinationer

De olika språken som förekommer i de undersökta utrymmena på skolan förekommer både separat i enspråkiga texter och i olika kombinationer i två- och flerspråkiga texter. (Se tabell 3 i Bilaga 2).

Resultatet av olika språkkombinationer visar att de enspråkiga texterna är de som är flest i antal i de båda undersökta byggnaderna. Av de sammanlagt 185 texterna i materialet är 153 stycken enspråkiga på svenska.

Enspråkiga texter finns också på engelska, dari, persiska, arabiska och somaliska i undervisningsbyggnaden. Det enda språk som förekommer i undersökningen och som inte syns i en enspråkig text är kurdiska. Vanligaste tvåspråkiga kombinationen är svenska och engelska med 7 texter. Alla i undersökningen förekommande språk finns på tvåspråkiga skyltar i kombination med svenska. En flerspråkig text på svenska, engelska och arabiska finns liksom 2 stycken flerspråkiga texter på svenska, arabiska, kurdiska och dari.

I matsalen med intilliggande utrymmen består de sammanlagt 68 undersökta texterna av 66 stycken enspråkiga svenska, 1 styck enspråkig på svenska och 1 styck tvåspråkig på svenska och engelska.

5.5. Top down och bottom up

Tidigare i uppsatsen har förklarats hur olika forskare använt begreppen top down och bottom up (se avsnitt 3.2.2.). I denna undersökning är avsikten att se hur skolans personal och eleverna gör olika språkval och därför kommer till top down räknas texter uppsatta och/eller producerade av skolans personal. Till bottom up räknas elevtexter.

I undervisningsbyggnaden förekommer både top down- och bottom up-texter. Av de sammanlagt 117 texterna som undersöks är 92 stycken top down-texter, och resterande 25 stycken bottom up (Se tabell 4 i Bilaga 2). Av dessa 25 bottom up-texter kan urskiljas 21 stycken elevarbeten tillkomna i undervisningen och övriga 4 stycken kan definieras som klotter.

I matsalen med tillhörande entré samt kapprum bestod 100 % av texterna av top down-texter, uppsatta officiellt eller av personal, med olika funktioner, på skolan. Förutom en enspråkig text på engelska och en tvåspråkig text på svenska och engelska är alla texter enspråkigt svenska. De svenska texterna informerar om allt från matsedeln och innehållsbeskrivningar över maträtterna till vilka utmärkelser skolan har fått. Denna information riktar sig till alla skolans elever. På en TV-monitor, som efter 20 sekunder byter text, visas information om att du kan läsa ditt modersmål till hösten och hur du ska anmäla dig till detta (*bild 1*). Denna text riktar sig till de av skolans elever som har ett annat modersmål än svenska varav de flesta går på Språkintröduktion. Den här informationen finns inte att hitta i undervisningsbyggnaden.

Bild 1

Som resultatet visat tidigare förekommer inga bottom up-texter i och omkring matsalen. Top down-texterna i detta område är som tidigare nämnts i första hand enspråkigt svenska, 66 stycken, enspråkigt engelsk, 1 styck och tvåspråkig svenska och engelska, 1 styck (Se tabell 5 i Bilaga 2).

I undervisningsbyggnaden är en majoritet av top down-texterna enspråkigt svenska, 77 av 92 stycken. Resterande 15 är antingen en- två eller flerspråkiga på annat språk av vilka engelska finns med i 10 fall. De resterande 5 texterna innehåller elevernas modersmål dari, arabiska, somaliska och kurdiska (Se tabell 6 i Bilaga 2). Av dessa består 2 texter av texter som hälsar eleverna välkomna och 3 innehåller information om barnkonventionen. Med tanke på innehållet och placeringen i klassrummen är det högst troligt att dessa är uppsatta av lärare.

Bland de 25 bottom up-texterna är 10 stycken enspråkiga på svenska. 15 texter är en- två eller flerspråkiga på annat språk än svenska. Av dessa 15 utgörs 12 stycken av elevarbeten och 3 texter definieras som klotter.

Sammanlagt finns 4 texter som definieras som klotter och dessa förekommer på tavlan i ett av klassrummen. Klottret består av 2 texter på dari, 1 på persiska och 1 på svenska. Här nedan (*bild 2*) visas en av klottertexterna på dari från en whiteboardtavla. I översättning står det *Söta, söta X, håll mig i din famn*. I texten på dari finns slangord och den är skriven på ett, enligt översättaren, roligt sätt. Det andra klottret på dari består av ett enda ord, *sallam*, med betydelsen 'hej' på svenska. Klottret på persiska består av en dikt. Samma dikt finns även skriven i ett av elevarbetena som är uppsatt på väggen. Dikten på tavlan är slarvigare skriven vad gäller utseende och innehåller också stavfel. Klottret på svenska lyder *X kommer från Afghanistan*. Dessa förekomster av klotter i skolans språkliga landskap visar att eleverna i stor utsträckning väljer att använda sitt modersmål och därmed ser kompisar med samma modersmål som mottagare i kommunikationen.

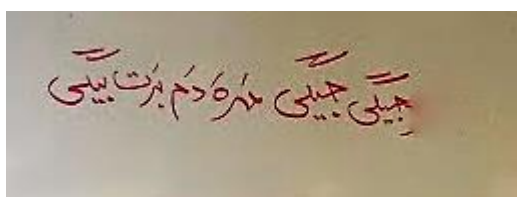

Bild 2 (Bildens är retuscherad för att anonymisera personen som nämns)

5.6. Flerspråkighetens synlighet

Flerspråkighetens synlighet, *visibility*, innebär att flerspråkigheten kan uppvisas på olika sätt i texterna i det språkliga landskapet. Antingen används de olika språken tillsammans i en och samma text eller så förekommer separata, enspråkiga texter uppsatta i par/grupp (Backhaus 2007:110). Dessa båda egenskaper kallar Reh synlig, *visible*, och dold, *covert*, flerspråkighet (Reh 2004:5-7).

Den synliga flerspråkigheten i skolans miljö har redovisats i tidigare avsnitt. Vad gäller den dolda flerspråkigheten förekommer enbart ett exempel i den undersökta miljön (*bild 3*). Detta exempel hittas i undervisningsbyggnaden och består av fyra texter, med information om barnkonventionen, uppsatta i grupp. De aktuella språken i texterna är svenska, arabiska, somaliska och dari.

Bild 3

5.7. Part writing

Part writing syftar enligt Backhaus (2007:90) till att se ifall två- och flerspråkiga skyltar innehåller översättningar. Utifrån Reh (2004:8–15) har Backhaus definierat fyra indelningar av skyltarna som kan göras. Dessa är homofona, blandade, polyfona och monofona (Backhaus 2007:91). I redovisningen tas inte de monofona (enspråkiga) texterna upp utan fokus ligger på de flerspråkiga.

I undervisningsbyggnaden utgör de blandade texterna den största delen av de flerspråkiga texterna med 12 st. Därefter kommer de polyfona texterna med 6 skyltar och till sist de homofona texterna med enbart 1 skylt (Se tabell 7 och 8 i Bilaga 2).

I matsalen med tillhörande utrymmen finns bara en två- eller flerspråkig text och den är polyfon (*bild 4*) (Se tabell 9 i Bilaga 2). Detta är en skylt som visar att skolan är knutna till Ung företagsamhet. Skylten är på svenska och engelska. Namnet ung företagsamhet samt en mening som förtydligar att Här finns Ung Företagsamhet, är på svenska. På engelska står det *A member of JA Worldwide*.

Bild 4

Bland undervisningsbyggandens top down-texter finns 6 stycken blandande och 1 homofon text. Den homofona texten är en officiell text som inte har med själva skolundervisningen att göra utan förklarar vad som gäller i händelse av brand (*bild 5*). Språkkombinationen på denna är svenska och engelska. De 6 blandade texterna är i 4 fall tvåspråkiga på svenska och engelska och i två fall flerspråkiga på svenska, arabiska, dari och kurdiska.

Bild 5

Bland bottom up-texterna förekommer 6 stycken blandade texter och 6 stycken polyfona texter. Någon homofon text finns inte representerad. Dessa 12 texter är alla elevarbeten gjorda i undervisningssituation.

Den enda texten som förekommer i utrymmena i och omkring matsalen är en polyfon text där svenskan står i fokus men där engelskt inslag förekommer.

5.8. Visuell hierarki

Den visuella hierarkin av olika språk, det Backhaus (2007:103) kallar code preference, härrör från Kress & van Leeuwen (1996). I de två- eller flerspråkiga texterna som förekommer i de båda byggnaderna är den svenska texten placerad överst, i the ideal-zon, och/eller först till vänster, i the given-zon, i 18 av 20 fall. Eftersom kulturella skillnader kan förekomma i samband med komposition (se teoretisk bakgrund) blir resultatet osäkert, framförallt när det kommer till bottom up-texterna som är gjorda av elever med annan språklig och kulturell bakgrund. För att ändå försöka få en bild av hur det kan se ut kommer några av texterna undersökas kvalitativt utifrån Kress och van Leeuwens (2006) principer och strukturer.

Elevarbetena nedan är de två bottom up-texter som placerar ett annat språk än svenska till vänster eller överst i kompositionen. Arbetena är på svenska och dari respektive svenska och kurdiska. I fallet med arbetet på svenska och dari (*bild 6*) är texten på dari förmodligen tänkt som en rubrik och tar inte så mycket plats i anspråk. Dock är betydelsen, 'Mitt hemland', som antyder något om elevens identitet, och placeringen viktig med tanke på informationsvärdet. Texten på dari framhävs, (salience), eftersom den ser fetad ut i jämförelse med övrig text i kompositionen. Någon inramning av kompositionens olika delar, framing, är svår att se.

Det andra arbetet på svenska och kurdiska framhäver inte den kurdiska texten på något speciellt sätt mer än utifrån placeringen (*bild 7*). I stället hamnar blicken på flaggan som placerats till höger i färg som kontrasterar det svart/vita. Inte heller här går det att se någon inramning, (framing).

Bild 6

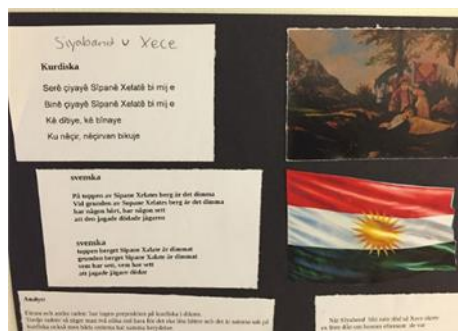

Bild 7

Ett annat exempel är en top down-text som önskar eleverna välkomna till Språkintröduktion (*bild 8*). På denna placeras svenskan både överst och till vänster i bilden. Elevernas modersmål kommer nedanför rubriken och till höger om det svenska ordet välkommen, som är översatt till arabiska, dari och kurdiska.

I samband med att flerspråkighetens synlighet redovisades (avsnitt 6.6. s 30) visades det enda exemplet på dold flerspråkighet som består av fyra enspråkiga tavlor i grupp som alla informerar om Barnkonventionen på olika språk. Värt att notera är att den svenska tavlan placeras längst till höger. Nu ses dessa texter i undersökningen som fyra olika eftersom de är tydligt avgränsade från varandra. Skulle de istället ses som en helhet hade den svenska hamnat i the new zon, enligt Kress & van Leeuwens (1996) principer och tavlan på dari längst till vänster i the given zon med högst informationsvärde.

Bild 8

Här nedan visas två kompositioner som innehåller både text och bild och som vänder sig till både elever och personal på skolan. Båda kompositionerna är vertikala men de utnyttjar inte de olika fälten på samma sätt. I den första kompositionen placeras bilden av nötter längst upp och texten nedanför (*bild 9*). Bilden visar inte bara vad som är

viktigt ur informationsvärde genom strukturen utan också genom att bilden är i färg (saliency) samt inramad i en förbudsskylt (framing). Bilden med grisen har en omvänd komposition vad gäller bild och text (*bild 10*). Många av eleverna som skylten riktar sig till förstår förmodligen inte den svenska texten. Grisen framhävs genom färg och inramning på samma sätt som nötterna. Även här har konstruktören valt en förbudsskylt som inramning.

Bild 9

Bild 10

Slutligen ska också ett exempel på text och bild i undervisningen ges. Bilden nedan är ett material för att hjälpa eleverna att lära sig namnen på färgerna (*bild 11*). Till vänster, med högst informationsvärde, finns färgexempel och till höger står det svenska ordet för färgen. Här utgår från det redan förväntat kända hos eleven, det vill säga hur färgen ser ut, till att lära sig det som är nytt, det svenska ordet.

Bild 11

5.9. Idiosynkrasi

Backhaus (2007:116–130) har i sitt undersökningsmaterial försökt identifiera olika former av översättningsfel, idiosynkrasi. De personer som varit mig behjälpliga med översättningar av mitt material har inte noterat något sådant. En elev har i ett arbete om en kurdisk diktare valt att återge dikten på kurdiska för att sedan göra två olika översättningar av den (*bild 7*). Den ena översättning är ordagrann och den andra är friare.

5.10. Avlagringar

Det Backhaus (2007) kallar avlagringar handlar om ifall det går att se några skillnader mellan äldre och nyare skyltar. Som Syrjäla (2012:48) skriver så bör man helst ha tillgång till ett jämförelsematerial från olika tider för att på ett uttömmande sätt kunna identifiera dessa avlagringar.

Utifrån intervjun med läraren som arbetade i undervisningsbyggnaden innan Språkintröduktion flyttade in i augusti 2015 har förändringar i det språkliga landskapet skett. De enda flerspråkiga skyltar i mitt material som fanns tidigare, bortsett från fasta skyltar på till exempel brandsläckare och hiss, var några enspråkiga top-down-texter på engelska med tänkvärda ord riktade till eleverna (*bild 12, 13*). Bland bottom up-skyltarna nämns en tavla målad av eleverna som innehåller svenska och engelska.

Bild 12

Bild 13

6. Diskussion och slutsatser

Den undersökta skolan har länge varit starkt språkligt och kulturellt homogen med bara en mindre andel elever med utländsk bakgrund. Resultatet visar tydligt att den enspråkiga normen med svenska som majoritetsspråk har en stark position på skolan både i undervisningsbyggnaden och i matsalen med kringliggande entré och toalett. Kring matsalen är elevernas modersmål helt osynliga i det språkliga landskapet och det enda språk som förekommer utöver svenskan, som förekommer i 67 fall, är engelskan i två enstaka fall. I undervisningsbyggnaden syns däremot elevernas modersmål i större utsträckning. Förutom text på svenska och engelska, 106 respektive 13 förekomster, visas exempel på flera olika språk, vilka fungerar som modersmål för eleverna i skolans klasser på Språkintröduktion. Språken som syns är dari, persiska, kurdiska, arabiska och somaliska med mellan 2 och 8 förekomster per språk. Nämnas bör att det i textmaterialet för undersökningen inte förekom några namn, varumärken eller personnamn som stod självständigt och av den anledningen skulle analyseras utifrån sitt ursprungsspråk och på så sätt har påverkat flerspråkighetens synlighet i ökad grad (Edelman 2009: 15, Se avsnitt 3.3, 4.3).

I området i och omkring matsalen där i stort sett alla texter är på svenska förekommer uteslutande top down-texter. Dessa texter riktar sig till alla skolans elever bortsett från ett undantag. I resultatet (avsnitt 5.5) redovisas en text fotograferad från en TV-monitor. Den tänkta läsaren är här, med tanke på innehållet, en elev med annat modersmål än svenska och texten informerar om hur man ska gå tillväga om man vill läsa modersmål till hösten.

I undervisningsbyggnaden synliggörs flerspråkigheten i både top down- och bottom up-texter även om svenskan har en stark ställning i båda kategorierna. Top down-texterna utgörs av 77 texter på svenska utav sammanlagt 92 texter. Därefter kommer engelskan med 13 texter. I denna byggnad förekommer också 25 bottom up-texter av vilka 15 stycken innehåller något annat språk än svenska helt eller delvis. Även om det finns en del flerspråkiga texter i undervisningsbyggnaden visar resultatet av att titta på den visuella hierarkin, det vill säga vilket av språken som framhävs på

olika sätt i dessa flerspråkiga texter, att svenskan värderas högst förutom i några enstaka undantag, både vad gäller top down- och bottom up-texter.

Kopplat till Jørgensen & Phillips (2000:10,12) teori om diskursen kan vi se att det i matsalen och intilliggande utrymmen är skolans personal som har en överordnad ställning och tolkningsföretråde i det språkliga landskapet framför eleverna med tanke på att alla texter som förekommer är top down-texter. Det är också personalen som bestämmer vilket språk som används och här faller valet på svenska i första hand. I diskursen finns alltså en begränsning som visar sig i att det enbart är personalen som via texter i det språkliga landskapet kommunicerar med eleverna och de väljer att göra detta på majoritetsspråket svenska vilket exkluderar de elever som inte behärskar språket. Enligt Jørgensen & Phillips (2000:10,12) innebär detta att ett maktförhållande skapas. Om samma teori appliceras på resultatet och analysen från undervisningsbyggnaden synliggörs hur personalen gör lite annorlunda val genom att i top down-texterna faktiskt inkludera andra språk än majoritetsspråket svenska. Eleverna tar också plats i den språkliga diskursen genom att det förekommer bottom up-texter som också i mer än hälften av fallen innehåller något annat språk än svenskan. Detta innebär utifrån Jørgensen & Phillips (2000) tankar att eleverna inkluderas mer här än i matsalutrymmet och de vågar också utmana den enspråkiga normen och därmed utjämna lite av maktförhållandet till sin fördel. Väl värt att uppmärksamma är att elevernas klotter i 3 fall av 4 är skrivet på modersmålet. I kommunikationen med varandra har de tolkningsföretråde och de väljer att inte använda svenskan. I elevarbetena riktar de sig både till läraren och till andra elever och då används i flera fall både svenska och modersmålet.

Haglunds (2005) forskning som visar att den språkliga och kulturella inkluderingen inte alltid fungerar i vårt samhälle, som har en lång tradition av enspråkighet och enhetlig kultur, bekräftas i denna undersökning. Den undersökta skolan har en historik som präglas av denna enspråkiga norm och de redan dominerande värdena befästs ytterligare, åtminstone i de gemensamma utrymmena.

Enligt Skolverkets dokument *Framgångsfaktorer i undervisningen av nyanlända elever* (2016b) ska skolan präglas av ett inkluderande förhållningssätt gentemot de elever som har annat modersmål än svenska och flerspråkighet och mångfald ska ses som en tillgång hos alla elever. I det språkliga landskapet vid matsalen finns inga spår

av detta. I läroplanen för gymnasieskolan beskrivs skolan som en ”social och kulturell mötesplats”. Skolan har ett ansvar att stärka förmågan hos människorna där att inse vilka värden som ligger i den kulturella mångfalden (Skolverket 2011). I denna byggnad där alla elever möts finns möjligheter men resultatet visar att ansvaret inte uppfylls. Skolan verkar ändå ha tankar på både inkludering och elevernas identiteter. Direkt innanför entrén i huvudbyggnaden hänger en inramad tavla som i text och bild (enspråkigt på svenska) informerar om de olika minoritetsfolken/-språken i Sverige.

I undervisningsbyggnaden har den enspråkiga normen som sagt börjat luckras upp. Utifrån Jørgensen & Phillips (2000:10,12) teori kan detta tolkas som att begränsningarna kring vilka språk som kan användas inom den språkliga diskursen har förändrats i och med den sociala process som startade när eleverna på Språkintröduktion flyttade in i byggnaden.

Flerspråkigheten tar sig lite olika uttryck. Bland de 25 bottom up-texter som utgörs av elevarbeten tillkomna i undervisningen finns 12 stycken två- eller flerspråkiga. Hälften av dessa är så kallade blandade skyltar på vilka vissa delar av texten är översatt till modersmålet men inte alla. Den andra hälften är polyfona, vilket innebär att olika saker står på olika språk. Det kan ses som ett resultat av att eleven tar hela sin språkliga repertoar till hjälp, så kallad translanguaging. Denna strategi kan handla om att eleven inte behärskar svenskan fullt ut och därför använder sig av alla tillgängliga språkliga resurser. Detta tillvägagångssätt ska alltså ses som en värdefull tillgång som skapar funktionellt värde för eleven och inte en brist (Otheguy, Garcia, Reid 2015).

I byggnaden förekommer alltså både flerspråkiga texter producerade av lärare och elever. Detta är enligt Brown (2012) ett sätt att visa eleverna att tvåspråkighet ses som ett mål i undervisningen och eftersom eleverna, i alla fall till viss del i det här fallet, varit delaktiga i skapandet av dessa texter stöttas deras tvåspråkighet ytterligare av skolan.

Språk och identitet hänger tätt ihop (Cummins 2001). Genom att stötta och synliggöra flerspråkigheten och därmed höja statusen på elevens modersmål säger bland annat Cummins (2001) att man kan påverka inläringen positivt. I två fall i de två- eller flerspråkiga elevarbetena visas genom den visuella hierarkin att modersmålet placeras överst i kompositionen. I båda dessa fall kan det på

modersmålet återgivna innehållet i elevernas texter kopplas till deras identiteter. I det ena fallet har eleven en rubrik, Mitt hemland, på dari och i det andra fallet har eleven skrivit Afghanistan, också det på dari. Förhoppningsvis känner dessa elever sig stöttade eftersom de vågar använda sitt modersmål på det här viset. Dock går det inte att säkerställa detta fullt ut utan att tala med eleverna med tanke på att placeringen av det viktigaste varierar från kultur till kultur (Kress & van Leeuwen 2006:192).

Huruvida det språkliga landskapet gör intryck på föreställningen dessa elever har av sitt språk och sin kultur och hur deras självbild påverkas kommer inte fram i undersökningen eftersom det ligger utanför syftets ramar. För att komma åt detta hade det behövts en kompletterande del med till exempel elevintervjuer.

Enligt resultatet visar personalen i undervisningsbyggnaden, och då framförallt lärarna, att de försöker möta eleverna genom att använda deras modersmål i top down-texterna. Ett problem jag kan tänka mig uppstår här är att flertalet av lärarna inte behärskar elevernas språk så att detta är möjligt i tillräcklig stor utsträckning. Den kvalitativa analysen av innehållets visuella hierarki i olika två- eller flerspråkiga texter visar också att lärarna ibland, men inte alltid, utgår från svenskan som norm genom sin placering av språken i textkompositionerna. Den här medvetenheten bör det arbetas med att öka för att på så sätt ytterligare hjälpa till att lyfta upp flerspråkigheten och höja statusen i skolmiljön.

På skolan finns ingen uttalad språkpolicy vilket Cummins (2001) förespråkar. Det märks också i den undersökta skolans språkliga landskap att det är lärarna i svenska som andraspråk som står för all flerspråkig top down-text vilket blir en konsekvens av detta. Om skolan utarbetar en språkpolicy som formulerar tankar om flerspråkighet och som också gäller för all personal blir också övrig personal ansvariga i arbetet med detta.

Av resultatet från undersökningen framkommer tydligt att svenskan har en stark maktposition på den aktuella skolan. För att bättre komma åt flerspråkigheten och göra en djupare kvalitativ undersökning, borde dock underlaget i form av texter varit större. Dessvärre fanns inte mer material att samla in eftersom denna elevgrupp utgör en relativt liten del på skolan. Trots detta har både lärare och elever ändå varit delaktiga i att påverka den språkliga diskursen i undervisningsbyggnaden till viss del sedan i augusti då Språkintrödnings flyttade in. Detta framkom vid intervjun med

läraren som arbetat i byggnaden tidigare år, innan denna elevgrupp flyttade dit. De flerspråkiga texter som läraren kunde peka på som kan ses som avlagringar från tidigare läsår, innehöll enbart text på svenska och engelska.

Något har alltså hänt i det språkliga landskapet under det senaste året och förhoppningsvis är detta bara början på en maktförskjutning i språkdiskursen. Om skolan arbetar fram en språkpolicy kommer förhoppningsvis bemötandet, inkluderingen och stöttningen av elevernas flerspråkighet ännu bättre överensstämma med vad forskningen åberopar och vad skolans styrdokument kräver framöver.

7. Förslag till vidare forskning

Forskningen inom fältet språkliga landskap har en relativt kort historia bakom sig och mycket finns kvar att utforska.

Den undersökta skolan har länge utmärkt sig för att vara en språkligt och kulturellt homogen skola med till största del svenska elever. Sedan i höstas är skolan i startskedet med att bygga upp Språkintröduktion och alltfler elever med utländsk bakgrund (se definition tidigare) börjar på skolans nationella program. Utifrån min undersökning skulle det vara intressant att om några år göra en uppföljning utifrån samma premisser och därmed kunna jämföra över längre tid hur denna förändring gör avtryck i det språkliga landskapet.

I min undersökning var det flerspråkiga materialet inte så stort. Det hade varit intressant att undersöka det språkliga landskapet på en skola där andelen andraspråkselever är större och där det flerspråkiga bottom up-materialet förhoppningsvis blir mer omfattande. Detta, i kombination med intervjuer med elever, hade kunnat ge en bättre bild av hur de upplever och påverkas av språket i omgivningen.

Genom intervjuer med personal, och då inte enbart lärare, hade det också varit intressant att se i vilken grad medvetenheten om flerspråkighetens positiva inverkan finns. Eftersom det inte är enbart SVA-lärarens uppgift att verka för en positiv miljö för denna elevgrupp kan det vara intressant att undersöka detta.

På grund av omfånget fick denna undersökning begränsas till att bara innefatta texter och kompositioner med text i kombination med bild. Här har Kress & van Leeuwens (2006) bok visat på flertalet möjligheter att utveckla undersökningsområdet till att också innefatta enbart bilder och piktogram.

Litteraturförteckning

- Appadurai, Arjun 1996. *Modernity at Large. Cultural Dimensions of Globalization*. University of Minnesota Press.
- Backhaus, Peter 2007. *Linguistic Landscapes. A comparative study of urban multilingualism in Tokyo*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Brown, D. Kara 2012. The Linguistic Landscape of Educational Spaces: Language Revitalization and Schools in Southeastern Estonia. I: H. Marten, D. Gorter & L. van Mensel (red.), *Linguistic landscapes and minority languages*, s. 281-298. New York: Palgrave.
- Ben-Rafael, Eliezer, Shohamy Elana Amara, Muhammad Hasan & Trumper-Hecht, Nina 2006. Linguistic Landscape as Symbolic Construction of the Public Space: The Case of Israel. I: *International Journal of Multilingualism*, Vol. 3, Nr.1. s. 7-30.
- Cummins, Jim 2000. *Language, power and pedagogy: Bilingual children in the crossfire*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Cummins, Jim 2001. Andraspråksundervisning för skolframgång- en modell för utveckling av skolans språkpolicy. I: *Symposium 2000: ett andraspråksperspektiv på lärande*. S 86-107
- Cummins, Jim 2005. A proposal for action: Strategies for recognizing heritage language competence as a learning resource within the mainstream classroom. *Modern Language Journal*, 89, nr 4, S. 585-592.
- Dressler, Roswita 2015. Signgeist: promoting bilingualism through the linguistic landscape of school signage. *International Journal of Multilingualism*, 12:1. s 128-145. DOI: 10.1080/14790718.2014.912282
- Edelman, Loulou 2009. What's in a Name? Classification of Proper Names by Language. I: Shohamy, Elana & Gorter Durk (red.). *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. S. 141-154. New York and London: Routledge.
- Gorter, Durk 2006. Introduction: The study of the Linguistic Landscape as a New Approach to Multilingualism. I: *International Journal of Multilingualism*. S. 1-6. Vol. 3, Nr. 1.

- Haglund, Charlotte 2005. *Social interaction and identification among adolescents in multilingual suburban Sweden: a study of institutional order and sociocultural change*. Stockholm: Centrum för tvåspråkighetsforskning
- Hult, Francis M. 2009. Language Ecology and Linguistic Landscape Analysis. I: Shohamy, Elana & Gorter, Durk (red.). *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. s. 88-104. New York and London: Routledge.
- Jaworski, Adam & Thurlow, Crispin 2010. *Semiotic Landscapes: Language, Image, Space*. London: Continuum Books.
- Johansen, Åse Mette & Bull, Tove 2012. Språkpolitikk og (u)synleggjering i det semiotiske landskapet på Universitetet i Tromsø. *Nordlyd*. Vol 39 nr. 2, s. 17-45. DOI: <http://dx.doi.org/10.7557/12.2472>
- Järlehed, Johan 2011. *Att läsa språkliga landskap. Några teoretiska utgångspunkter och kritiska kommentarer*. (Hämtat 2016-02-11).
- Jørgensen Winther, Marianne & Phillips, Louise. 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur,
- Kress, Gunther & van Leeuwen, Theo 2006. *Reading images. The Grammar of Visual Design*. 2 rev. upplagan. Routledge. E-bok.
- Lagerholm, Per 2005. *Språkvetenskapliga uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Landry, Rodrigue & Bourhis, Richard Y. 1997. Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality: An Empirical Study. I: *Journal of Language and Social Psychology*, Vol. 16, Nr. 1. S. 23-49.
- Nationalencyklopedin NE- se piktogram <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/piktogram> (Hämtat 2016-05-10).
- Nygren-Junkin, Lilian 2006. *Modersmål har vi allihopadom med och vi med*. <http://hdl.handle.net/2077/10366> 2006 (Hämtat 2016-04-27)
- Otheguy, R., García, O. & Reid, W. 2015. Clarifying translanguaging and deconstructing named languages: A perspective from linguistics. *Applied Linguistics Review*, vol. 6, nr. 3, S. 281-307. DOI:10.1515/applirev-2015-0014 (Hämtat 2016-04-27).

- Reh, Mechthild 2004. Multilingual writing: a reader-oriented typology - with examples from Lira Municipality (Uganda). I: *International Journal of the Sociology of Language*, Nr. 170. S. 1-41.
- Rojek, Chris & Urry, John (red.) 1997. *Touring Cultures. Transformations of Travel and Theory*. London: Routledge.
- Sjöblom, Paula 2009. The linguistic origin of company names in Finland. I: Lavric, Fischer, Konzett, Kuhn & Wochele (red.). *People, products and professions. Choosing a name, Choosing a language. Fachleute, Firmennamen und Fremdsprachen*. S. 289-296.
- Skolverket 2011. *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Stockholm: Skolverket. (Hämtat 2016-04-14).
- Skolverket 2016a. *SIRIS- Kvalitet och resultat i skolan*. <http://siris.skolverket.se/siris/f?p=SIRIS:63:0::NO:::Gy 11> (Hämtat 2016-04-20).
- Skolverket 2016b. Framgångsfaktorer i undervisning av nyanlända elever. http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.242075!/Menu/article/attachment/framgangsfaktorer_nyanlanda.pdf (Hämtat 2016-04-14).
- Syrjälä, Väinö 2012. *Två lingvistiska landskap i Norden: om språk i Helsingfors Metro och Oslos T-bane*. Pro gradu avhandling, Nordiska språk. Helsingfors: Helsingfors universitet. (Hämtat 2016-02-11).

Bilaga 1

Intervju med lärare på den undersökta skolan

Beskriv skolan utifrån följande punkter:

Geografisk placering

Antal elever

Andelen svenska elever i förhållande till elever med utländsk bakgrund

Uppdelning av eleverna på de olika byggnaderna

Historiken för elever med andraspråkselever på skolan.

Språkpolicy på skolan

Läraren fick också se bildmaterialet (från undervisningsbyggnaden) som ligger till underlag för undersökningen. Utifrån detta bad jag läraren peka på texter som satts upp i byggnaden innan Språkintroduktion flyttade in i augusti 2015.

Bilaga 2

Tabeller

Tabell 3. Förekomst av olika språkkombinationer

	Undervisningsbyggnad	Matsal med tillhörande kapprum och entré	Sammanlagt
Enbart svenska	87 st	66 st	153 st
Enbart engelska	5 st	1 st	6 st
Enbart dari	3 st		3 st
Enbart persiska	1 st		1 st
Enbart arabiska	1 st		1 st
Enbart somaliska	1 st		1 st
Svenska och engelska	7 st	1 st	8 st
Svenska och arabiska	1 st		1 st
Svenska och kurdiska	3 st		3 st
Svenska och dari	3 st		3 st
Svenska och persiska	1 st		1 st
Svenska och somaliska	1 st		1 st
Svenska, engelska och arabiska	1 st		1 st
Svenska, arabiska, kurdiska och dari	2 st		2 st

Tabell 4. Top down- och bottom up-texternas andel i byggnaderna

	Top down	Bottom up	Sammanlagt
Undervisningsbyggnad	92 st	25 st	117 st
Matsal med tillhörande entré samt kapprum	68 st	0 st	68 st

Tabell 5. Språkkombinationer utifrån top down och bottom up i matsalen med tillhörande utrymmen

Språk (sammanlagt)	Top down	Bottom up
Svenska	66 st	0 st
Engelska	1 st	0 st
Svenska och engelska	1 st	0 st

Tabell 6. Språkkombinationer utifrån top down och bottom up i undervisningsbyggnaden

Språk	Top down	Bottom up
Svenska	77 st	10 st
Engelska	4 st	1 st
Dari	1 st	2 st
Persiska	0 st	1 st
Arabiska	1 st	0 st
Somaliska	1 st	0 st

Svenska och engelska	6 st	1 st
Svenska och arabiska	0 st	1st
Svenska och kurdiska	0 st	3 st
Svenska och dari	0 st	3 st
Svenska och persiska	0 st	1 st
Svenska och somaliska	0 st	1 st
Svenska, engelska och arabiska	0 st	1 st
Svenska, arabiska, kurdiska och dari	2 st	0 st

Tabell 7. Antal olika typer i de olika byggnaderna

	homofona texter	blandade texter	polyfona texter
Undervisningsbyggnad	1 st	12 st	6 st
Matsal med tillhörande entré samt kapprum	0 st	0 st	1 st

Tabell 8. Olika typer av flerspråkiga texter i undervisningsbyggnaden utifrån top-down och bottom-up-perspektiv

	Homofona	blandade	polyfona
Top-down	1 st	6 st	0 st
Bottom-up	0 st	6 st	6 st

Tabell 9. Olika typer av flerspråkiga texter i matsal med tillhörande entré samt kapprum utifrån top down- och bottom up-perspektiv

	Homofona	blandade	polyfona
Top-down	0 st	0 st	1 st
Bottom-up	0 st	0 st	0 st